

Sobre cigales i formigues

En el meu remotíssim cinquè de batxillerat, al vell col·legi dels Escolapis de València, el primer any que jo estudiava grec, els primers textos que vam traduir a classe eren les faules d'Esop, font de narracions inexhauribles per a infants i adults, i un dels pous de la saviesa moral dels pobles europeus. No sé si la primera de totes –que no és ben bé una faula autèntica: no és una història d'animals– va ser la que duia com a títol “Les dos alforges”, aquella que diu (tinc al cap el text grec, cosa rara en un desmemoriat com jo): “Cada home porta dos alforges, una davant i l'altra darrere: la primera, plena dels mals (els defectes) dels altres, la segona, dels propis...” I rematava, com totes: “Ho muthos deloï...” (‘la faula mostra que...’), és a dir, la moral corresponent, el fonament o l'exemple de valor ètic i de comportament. Crec que aquesta va ser la primera, i la segona degué ser “La cigala i la formiga” (“Téttix kai múrmex”). Després vingueren les altres, de llops, lleons, corders, granotes i escorpins, la rabosa astuta i el corb vanitós, i la resta d'animals tan humans. I fa molts anys vaig trobar i adquirir, en una llibreria de vell, un exemplar deliciós de les *Fables de La Fontaine*, imprès a París el 1820, petitet, relligat en pell, ple de gravats tan ingenus i delicats com els versos de *monsieur* La Fontaine. I la “fable première del livre premier”, és justament “La Cigale et la Fourmi”. Que comença, com a la faula d'Esop, recordant que la cigala passà l'estiu cantant, i que en arribar l'hivern, tal com tothom sap i recorda, es va trobar sense recursos ni provisions, amb un futur dramàtic davant. Llavors la cigala arruïnada, la cigala que passa fam i fred, va a buscar la veïna, i li demana crèdit: “Elle alla crier famine/ Chez la fourmi sa voisine,/ La priant de lui prêter/ Quelque grain pour subsister/ Jusqu'à la saison nouvelle:/ Je vous paierai, lui dit elle,/ Intérêt et principal.” I la resta, també la coneix tothom: la formiga, que ha treballat tot l'estiu –justament ha treballat... com les formigues–, li pregunta a la cigala què feia mentrestant; i la cigala contesta que ella, llavors, cantava “nuit et jour”, i no feia altra cosa. Molt bé, que conclou la formiga, si aleshores cantaves, ara dansa. “La fourmi n'est pas prêteuse”, diu La

Joan Francesc Mira

Fontaine: la formiga treballa, estalviadora, previsor, que anava per feina quan la cigala cantava a totes les hores, no té gens de ganes d'atorgar préstecs ni crèdit. Ni tan sols quan la cigala li promet que li ho tornarà tot –el capital i els

interessos– quan arribi el bon temps. La formiga, simplement, deixant de banda els sentiments, la caritat i altres virtuts, no es refia de la cigala. No té cap garantia que, en arribar el bon temps, la cigala li pugui efectivament tornar el capital i els interessos en comptes de posar-se una altra vegada a cantar i a fer festa.

La formiga pensa, a més a més, que no és just ni correcte ni virtuós que la cigala siga rescatada, salvada i premiada després d'haver-s'ho passat tan bé. No és gens clar que qui treballa i estalvia haja de pagar els deutes de qui mentrestant gandulejava al sol i tocava la guitarra. Ja sé que la part de tendresa que cadascú portem a dins, la part de romanticisme i de simpatia (i la part fins i tot d'admiració que arribem a sentir pels qui fugen de l'avorriments prosaic de la vida laboriosa), fan que ens posem instintivament al costat de la cigala cantora i alegre, despreocupada, que no pensava en el futur, que vivia feliç i contenta. I pensem, no cal dir-ho, que la formiga és antipàtica, egoista i cruel, que això de treballar i estalviar per quan vingui el mal temps és cosa de gent grisa i trista, etcètera, i que per tant hauria de compartir amb la cigala les reserves que tant li costaren d'acumular. Aquesta és, d'entrada, la nostra reacció afectiva i romàntica, però no la conclusió moral de la faula: el *muthos* d'Esop, i molts segles més tard la *fable* de La Fontaine (passant per infinites versions populars o literàries), allò que busquen és advertir l'oient o el lector sobre les conseqüències de l'alegre insensatesa de la cigala. La *moral* de la historieta, el principi ètic, és que no podem anar per la vida de la manera com va la cigala, passant-ho bé, cantant, fent festa, consumint recursos, i després confiar que algú altre –algú que mentrestant treballava i guardava– haurà de salvar-nos de les conseqüències dels nostres excessos i falta de seny. *Ho muthos deloï*, la faula mostra o ensenya, això mateix que vostès pensen, aplicat als temps que corren.

“La formiga pensa, a més a més, que no és just ni correcte ni virtuós que la cigala siga rescatada, salvada i premiada després d'haver-s'ho passat tan bé. No és gens clar que qui treballa i estalvia haja de pagar els deutes de qui mentrestant gandulejava al sol i tocava la guitarra”